

Erich ROSENZWEIG

Scientific Society for History of Health Culture of Croatia, Zagreb

HISTORICAL DATA ABOUT AMATUS LUSITANUS' HORNED NEWBORN,
AND OTHER IDENTICAL HORNS IN HUMANS

Amatus Lusitanus describes bad outcome of operation for removal of a horn from infant's head with exitus soon after operation.

No wonder when the horn was too hard and grown out of the cranium with medulary substance.

Next, own case of a horned newborn infant with a horn immediately post partum removed, without complications.

Further on more information about other human horns and their sizes and measures and a very impressive case of a horned farmer in Bosnia and picture with description of a woman with a 20 year old horn on her forehead which stretched out measured 17 cm.

Grotesque picture of a horned woman is also shown.

In this work it has not been entered into domain of dermatology and structure of pathological basis of cutaneous horns but there are only mentioned already known sized and measures of these growths with five photos with text.

(Rad je Uredništvo primilo 10. VIII 1982. god.)

Original scientific paper
UDC 614.253+781.6"17"

Mihailo F. PROTIĆ

Naučno društvo za istoriju zdravstvene kulture Srbije, Beograd

DR JOVAN PAČU.

NAŠA SAZNAJNA O NJEGOVOM LEKARSKOM I MUZIČKOM RADU

Mnogi lekari se u slobodnom vremenu bave raznim zanimanjima, kao što su književnost, slikarstvo, vajarstvo, umetnička fotografija, muzika u izvođačkom ili kompozitorskom smislu, i dr. To mogu raditi iz razloga da se van svog radnog vremena zanimaju nekim drugim poslom, u ovom slučaju veoma radosnim u plemenitim, ali i da se takvim radom, koji je drugog smisla, uklone i odmire iz svakodnevnice, gde su okruženi u osnovi neprijatnim elementima života čoveka, bolešću, pa i smrću i tugom.

Jedan od naših poznatih lekara, dr Jovan Paču, se pored svog lekarskog poziva, bavio sviranjem na instrumentima, posebno na klaviru, ali i komponovanjem. O njegovom radu kao lekara i umetnika se malo zna i malo je pisano, a za sve što je činio nije mu odati odgovarajuće priznanje. To me je navelo da se pozabavim ovim našim istaknutim čovekom i da potražim, koliko se to moglo, podatke o njemu, te da osvetlim njegov lik divnog čoveka, lekara i umetnika.

Jovan Paču je rođen u selu Šandoru kod Subotice 17. III 1846. god. u srpskoj porodici, cincarskog porekla, koja se u Ugarsku doselila pre 1700. god.

Osnovnu školu i gimnaziju je učio u Subotici i Požunu.

Posle završene velike mature upisao se na Medicinski fakultet u Budimpešti, gde ostaje godinu dana, pokazujući veliku volju za studije i spretnost i savesnost za medicinu. Studije nastavlja u Pragu, a završava ih 1872. god.

Uporedo s medicinom on uči muziku i još kao početnik se ogleda u komponovanju sa nekoliko zapaženih kompozicija za klavir i hor.

Kao mlad lekar radio je u Velikoj Kikindi, zatim Somboru, da se krajem osamdesetih godina nastani u Sarajevu. Iz Sarajeva dolazi u Novi Sad 1892. god., odakle prelazi u Zagreb 1893. god., gde ima bolje uslove za muziciranje i tu ostaje sve do svoje smrti 30. X 1902. god.

Dr Jovan Paču je kao lekar bio jako omiljen zbog svog stava i čovečnosti prema bolesnicima. Za njega nije postojalo određeno radno vreme. U svako doba dana i noći bio je spreman da dođe do bolesnika i da mu pomogne i bez ikakve naknade, dajući veoma često bolesnicima novac i lekove. U Sarajevu je bio omiljen kako kod pravoslavaca, tako

i kod muslimana, koji su ga rado primali u svoje domove, a njihove žene se nisu sakrivala od njega, kako su to činile od drugih. Krasilo ga je dobro zdravlje, bio je uvek raspoložen i čuo za priče i šale. Oko njega se uvek skupljala omladina, kojoj je davao savete iz medicine i muzike.

Д-р Јован Пачу.
лекар, музичар и композитор

Slika br. 1. Lik dr Pačua sa jedne štampane muzičke kompozicije

Jovan Paču je bio zaljubljenik u muziku. Još od svoje rane mladosti pokazivao je mnogo smisla za muziku. Zahvaljujući svojoj majci, koja je rano otkrila njegove naklonosti za muziku, počeo je učiti sviranje na klaviru. Majka ga je od početka nežnim majčinskim rečima sokolila i davala mu volje za rad, tako da je, zhvaljujući njoj i nastavnicima muzike, postigao visoki stepen umetničke savršenosti i što je za kratko vreme stekao dobar glas, kakav je uživao još od svoje rane mladosti. U Subotici mu je učitelj muzike bio *Sauček* koji ga je obučavao u tajne klavira. Istovremeno je učio da svira na violini, violi, violončelu i harmo-

nijumu. Učitelj *Souček* se mnogo ponosio svojim đakom, koga je od neukog đaćića toliko podigao do stepena da se o njemu kao muzičaru mnogo pričalo u muzičkim krugovima, kako kod nas, tako i u inostranstvu.

Drugi učitelj muzike Jovana Pačua bio je kompozitor *Bedžih Smetana*, koji ga je usavršavao u nauci o komponovanju.

Pre nego što je otišao u Prag, Jovan Paču je javno istupao u Subotici svirajući na klaviru pored ostalih i svoje kompozicije. Već tada je, kako kaže *Dragutin Blažek*, „vanredno čisto svirao i s lakoćom izvađao glasove bez ikakvog naprezanja, da ga je publika oduševljeno pozdravila kao budućeg veštaka na glasoviru“ („Javor“, 1886).

U drugoj polovini osamdesetih godina Jovan Paču živi u Kijevu, gde se nastanila njegova porodica, koja je tamo pobegla od pokatoličavanja. Tu u Kijevu on priređuje *Slovenski koncert*. Na ovom koncertu je svirao i svoju kompoziciju „Rapsodija“, koja je komponovana za 6 ruku i dva klavira. Tada su mu pomagala dva profesora muzike iz Kijeva prilikom izvođenja „Rapsodije“. Ruska štampa je povodom koncerta pisala sa oduševljenjem, a to su učinile i strane novine Nemačke, Mađarske i Francuske. Naša je štampa tada donela izvode iz stranih časopisa prikaza koncerta. Jovan Paču je, pre odlaska u Kijev, priredio koncerte u Novom Sadu, Zemunu, Beogradu, Pančevu, Vršcu, Velikoj Kikindi, Subotici, Somboru i Osjeku. Prihode od ovih koncerata Paču je priložio kao pomoć izbeglicama iz Bosne i Hercegovine, a takođe za ranjene i bolesne izbeglice kao i za porodicu preminulog pesnika Đure Jakšića.

Još kao dvadesetogodišnji mladić Jovan Paču je počeo da komponuje. U Požunu 1866. god. objavljuje kompoziciju „Bojak biju Hercegovci“. U „Letopisu“ piše 1867. „Glavni pojmovi muzike“, u „Dalmaciji“ 1867. god. „Odgovor kritičaru na moj rad“, zatim u „Danici“ 1868. god. „Današnji pregled i razdeljenje muzike“, a u „Zastavi“ 1869, 1872. i 1873. god. objavljuje refleksije o našoj muzici. Njegov rad na komponovanju stalno napreduje, tako da je napisao veliki broj kompozicija, kako za klavir, tako i za muški, ženski i mešoviti hor. Spisak njegovih kompozicija navešćemo na kraju našeg izlaganja. Paču je mnogo obrađivao naše narodne motive, dajući dokaza prekrasnoj muzičkoj invenciji. O njegovim kompozicijama Jovan Grčić između ostalog kaže: „Njegove izvrsne pesme i igre u srpskom duhu, ne samo da nimalo ne zaostaju za glasovirskim mu transformacijama, nego su od njih još jednostavnije, lakše i shvatljivije, te su se umele tako ulagati srpskom svetu, da ih je ovaj primio u veliki i sjajni registar svog narodnog blaga“. Jovan Paču je kao muzičar zadivljavao tehnikom, zanosio toplinom, a zadobijao skromnošću.

Kao rodoljub spadao je u one retke Srbe koji ljubav prema svom rodu greju u dubini svoje duše, puštajući je da se tako topla javlja vrednim tihim delima, a ne praznim zvučnim rečima. Kao čovek bio je iznad svega prijatelj, jedinstven, iskren i altruista. Pomagao je svakome ko mu se obratio za pomoć.

Iz jednog pisma Grčiću vidimo da mu je poslao svoju kompoziciju. Pismo glasi:

„Poštovani prijatelju,

Primiv Vaše drago pismo i još pre toga navešten od Čedice (kći Jovanovog brata — prim. M. P.) da nameravate jednu od mojih kompozicija prilikom svetosavske besede prikazati, po smislu vašeg dragog pisma šaljem „Besedu” i ja Vam je ako nalazite da je umesna i prikladna za tu priliku, rado ustupam. „Srpska rapsodija” napisana je za 6 ruku za dva glasovira i iziskuje priličnu tehniku. Ona je prikazana samo jedan put javno i to u Kijevu 1885. kada sam davao Slovenski koncert i primljena je s velikim dopadanjem. „Beseda” je napisana za orkestar još kada sam bio đak u Pragu. Ta ista „Beseda” svirala se (svirala je muzička kapela) u Novom Sadu u tamošnjem pozorištu 1875. god. kada sam davao koncerte u korist izbeglih Bosanaca i Hercegovaca i njihovih siročadi. Ona bi bila u neku ruku i reminiscencija na minulo doba.

Vas i Julku ljubazno pozdravljajući i grleći,

U Zagrebu 28. XI 1884.

Vaš
Dr. J. Paču”

Dr Paču je bio i urednik Mileticeve „Zastave” od 18. X 1892. do 17. I 1893. god., za koje vreme nije održao nijedan koncert. U vreme kad je bio urednik „Zastave” vladale su nepovoljne prilike među novosadskim Srbima. Njegov pokušaj da ih izmiri ostao je bez uspeha jer su se između sebe bili mnogo zakrvali.

Pole odlaska u Zagreb, držao je Paču nekoliko koncerata, ali u Novom Sadu koncert nije mogao održati iz razloga koji se vidi iz pisma napisanog Jovanu Grčiću. Pismo glasi:

Poštovani prijatelju,

Može biti, da Vas je već navestio Dr. Gavriilo da ne može biti koncert u određeni dan, za koji ste se Vi tako ljubazno zauzeli.

Već nekoliko dana poboljeva me ruka u ručnom zglobnom zglavku (od 6 godina ovamo već četvrti put), ali sam mislio okrenuće se valjda na bolje. Međutim, nije tako. S toga ne može biti za sada ništa od zamišljenih koncerata, ali misao koju sam preduzeo nije napuštena, nego mora za sada biti odgođena.

Ako ima kakve obaveznosti za pozorišnu dvoranu, molim da mi javite, ja ću odmah podmiriti.

Radovao sam se unapred, da ću Vas i Julku opet videti moći.

Zahvaljujući na usrdnoj gotovosti i ljubaznosti kojom ste aranžman koncerta mog preuzeli, je sam, Vas i Julku ljubeći i grleći.

U Zagrebu, 18. VI 1895.

Vaš
Dr. J. Paču

Dr Paču je želeo da se u Beogradu svakako osnuje muzička škola, na čemu je mnogo radio. Još 1873. god. je pokušao da tadanje mero-davne činioce ubedi o potrebi osnivanja škole, ali na žalost u tome nije uspeo. Muzička škola u Beogradu osnovana je tek 26 godina posle njegovog pokušaja, 1899. god. U Kikindi je dr Paču otvorio muzički salon, neku vrstu muzičkog kluba i škole. On je, slobodno se može reći, prvi muzički učitelj srpske omladine koja je u to vreme učila sviranje na klaviru. Kao dvadesetogodišnjak bio je Jovan Paču član srpske đačke družine „Sloboda” u Požunu, kada objavljuje jednu svoju kompoziciju. O tome „Danica” 1866, br. 2, str. 47, piše:

„G. Jovan Paču, član srpske đačke družine „Sloboda” u Požunu, vrlo vešt svirac na klaviru, složio je poznatu srpsku pesmu „Bojak biju Hercegovci”, u šest varijacija te je sad rečena družina namerava izdati namenivši polovinu čistog dohotka podizanju spomenika Korneliju Stankoviću. Cena je od komada 50 nov-

čica. Na 10 komada daje se jedan na dar. Rok pretplate traje do 1 marta. Štampe se samo onoliko komada koliko se pretplatnika bude prijavilo. Pretplata se šalje u Požun g. Simi Popoviću (Schöndorfergasse 191).

Toplo preporučujemo podpori naših čitalaca ovo krasno poduzeće naše revnostne omladine”.

Rodoljubivu pesmu „Rado ide Srbini u vojnike” spevao je pančevački prota Vasa Živković (1819—1891), kao i pesmu „Oro klikće sa visine”, koju je posvetio nacionalnom borcu Svetozaru Miletiću. On je pisac velikog broja pesama, koje su izdate u jednoj zbirici. Većinu pesama komponovao je njegov prijatelj Nikola Đurković, doseljenik iz Kotora.

Njegovu pesmu „Rado ide Srbini u vojnike” komponovao je dr Paču, mada ima podataka koji ovo demantuju. Iz podataka sa kojima raspolazem, ovu pesmu komponovao je vojni kapelnik iz Pančeva Anton Johimek.

Pesmu „Crnogorskom vojniku” dr Paču je komponovao za klavir. Pesmu je spevao Radoje Roganović (1859—1889), koji je završio nižu gimnaziju i Bogosloviiju u Beogradu, a u Crnoj Gori bio učitelj. Neke njegove pesme su komponovane, a neke prevedene na ruski i italijanski jezik. Bio je veliki rodoljub, pun plemenitog patriotizma i slovenske širokogrudosti. Pesme je objavljivao u almanasima, kalendarima i časopisima. Napisao je dve drame: „Carev Laz” i „Boj na Trnjinama”, koje su dugo bile igrane u domaćim pozorištima. Napisao je i „Pesmu Vuku Karadžiću”, koju je objavio u „Crnogorskom glasniku” 1887, br. 41, str. 3.

Pesmu „Brankovo kolo”, takođe je komponovao dr Paču 1870. god. Ono se prvi put čulo u Velikoj Kikindi 1874. god. Kolo je primljeno sa velikim oduševljenjem. Od tada se stalno peva, a i danas se često igra i peva. U njemu je opevano bratstvo i jedinstvo naših naroda kako ga je Branko spevao. U „Javoru” Dragutin Blažek 1889. god. piše o „Brankovom kolu”, između ostalog:

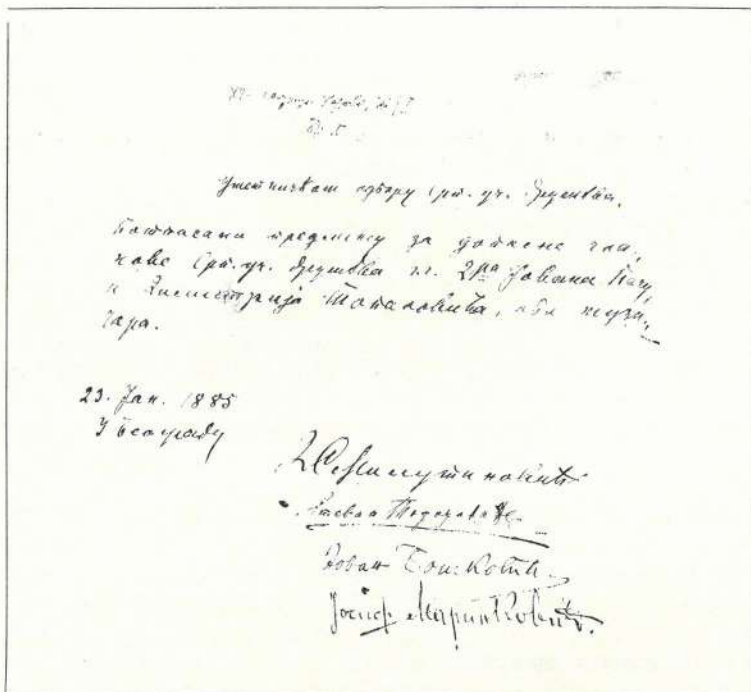
„Rad sam da napišem koju reč o ovoj pesmi koja je kod naroda Srbskog postala tako popularna i koja na svakog slušatelja čini oduševljeni utisak... Uvek sam mogao samo o hvali i oduševljenju čitati kadgod je reč o „Brankovom kolu” bila... U kolu je doista pravim narodnim osećanjima karakter narodne muzike izražen. Posle svečanosti prenosa kostiju Branka Radičevića, „Brankovo kolo” se pevalo svuda, pa i u Beču... Nema mesta, gde se samo nalazi Srbska publika, počev od Beča do Zemuna, da ova pesma nije poznata. Peva se u Beču, Pešti, Zagrebu, Osjeku, Vukovaru, Novom Sadu, Beogradu.”

Prvo izdanje „Brankovog Kola” izašlo je u Novom Sadu u izdanju Knjižare braće Popovića. U početku se „Brankovo Kolo” pevalo u muškom i mešovitom zboru, a u Zagrebu i s pratnjom orkestra. Pratnju za orkestar napisao je Ajzenhut, vredni horovođa tamošnjeg pevačkog društva.

O kompoziciji „Brankovog kola” Zarija R. Popović, horovođa pevačkog društva u Vranju 20. V 1884. god. piše:

„G. Paču je pre svega lep izbor za komponovanje učinio. Branko je inače omiljen u narodu našem. Komponista mora biti budan čuvar narodnoga blaga-melodije, da na krilima narodnoga duha pode u narod, pa će tamo naći stalnog mesta, biće vazda prijatan, mio, drag i trajan... I ovdašnja pevačka družina peva „Brankovo kolo” još od 1880. god. Retko je da se na kojoj zabavi ne peva, a to se čini po želji publike, koja ga uvek najoduševljenijim aplauzom pozdravlja. Pa nekako i meni se čini nepotpuna zabava bez „Brankovog kola”. Ako kad god

i ne uđe u program zabave, ono se mora posle bar za astalom pri čaši vina otpevati... Eto kako je „Brankovo kolo” rasprostranjeno, eto kako je omiljeno čak u ovome kraju, eto kako i Vranje, do juče tako-reći ropska varoš, sada slavi Branka, uznosi ime njegovo, diči se i ponosi njime!... Ova vest sa ovoga kraja znam da će svakom čitaocu rodoljubu biti mila i draga, kao što i sam osećam osobitu prijatnost što je saopštavam...”

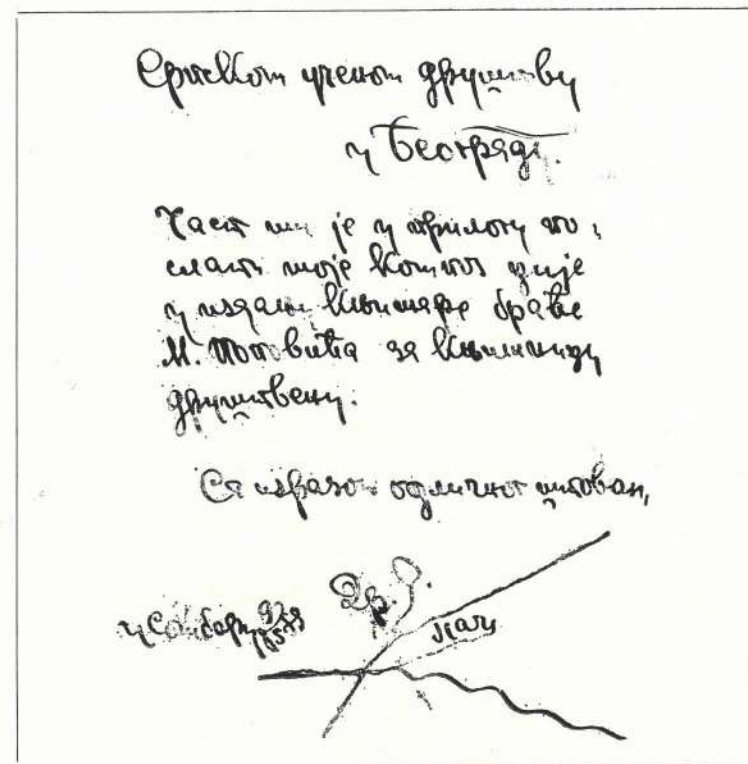

Slika br. 2. Predlog D. Milutinovića, S. Todorovića, J. Boškovića i J. Marinkovića Srpskom učenom društvu od 23. I 1885. god., za XVII sednicu Uprave 26. I. 1884. god., za izbor dr J. Pačua i D. Todorovića, oba muzičara, za dopisne članove Umetničkog odbora. Iz Arhive Srpske akademije nauka i umetnosti (SUD/117/1884).

Dr Paču je bio član Srpskog učenog društva, pa dopisni član Srpske akademije nauka, Matice srpske, i od raznih društava dobio je mnoga priznanja, pohvale i odlikovanja.

Pesmu „Onamo, onamo...” takođe je komponovao dr Paču, a stihove je napisao Nikola I knjaz Crne Gore. Časopis „Brankovo kolo” 1889, str. 798 u rubrici „Beleške” donosi sledeće:

„Onam, onamo” od Nikole I knjaza Crne Gore. Za glasovir napisao dr Jovan Paču, Zagreb, Srpska štamparija. Na naslovnoj strani kompozicije naslikan je lik kneza pesnika, a unutra tekst divne pesme Kneževe. ... Poznati srpski umetnik na glasoviru posle duge pauze javio nam se opet jednom lepom kompozicijom. Pesma „Onam, onamo” poznata je svakom Srbinu, zato o njoj nećemo govoriti. G. Paču zaideo ju je u bogato muzičko ruho i iskitio lepim varijacijama od kojih su naročito prva i poslednja lepe. Istu pesmu svaki je rado slušao i u njenu skromnijem ruhu, tim pre ćemo u ovom bogatom umetnički izvedenom. Od naše strane preporučujemo svakom Srbinu i Srbkinji koji se bave tom lepom veštinom i koja je do tog stepena dostigla, da svoju zbirku koja se obično sastoji

Slika br. 3. Pismo dr Pačua iz Sombora od 9. X 1885. god. Srpskom učenom društvu, uz kompozicije poklonjene Knjižnici. Iz Arhiva Srpske akademije nauka i umetnosti (SUD/46/1885).

ponajviše iz Bečkih valcera i kupleta popuni ovom krasnom pesmom, naročito za naš siromašni koncertni repertoar dobro će svakome doći. Evala g. Paču na kompoziciji i Srpskoj štampariji na onako lepom izdanju.” Članak je potpisan inicijalom „K”.

Dr Paču je bio poznat i kao recenzent knjiga, pretežno sa muzičkom sadržinom. Dok je bio u Sarajevu, dobio je od prote Gavriela Boljarića rukopis knjige „Srpsko pravoslavno pjenije”, s molbom da rukopis pregleda i da dâ svoje mišljenje. Piscu je pomogao savetima i sugestijama, pa se Boljarić zahvalio i dr Paču u predgovoru knjige rećima:

„...i dr. Jovanu Paču koji je kao vjerni sin naše svete crkve i kao najvješiji muzičar naših dana u našem narodu najpozvaniji da nam ovo ispita i ocjeni, a što je najstrožijom rigoroznošću ali i plemenitim oduševljenjem sav ovaj rad naš doslovce pregledavši dotjerao i odobrio: te zato im i ovom prilikom izjavljujemo najsrdačniju zahvalnost kako u ime svoje, tako i u ime svojih učnika koji će se ovom knjigom služiti.

U Sarajevu
O Vaskrsu 1891

Boljarić”

U „Muzičkoj enciklopediji”, izdatoj 1979. god. od Jugoslovenskog Leksikografskog zavoda u Zagrebu u III knjizi o dr Jovanu Paču stoji:

„U njegovim kompozicijama ogleda se uz romantičarski patriotski izraz i bidermajerski salonski stil briljantno virtuoznog karaktera. Mnoge narodne i građanske melodije harmonizovao je i za hor i za klavir. Saradivao je u mnogim časopisima i dnevnim listovima. Dr. Jovan Paču, umro je u Zagrebu 30. X 1902. god.”

Jovan Grčić piše o dr Jovanu Paču u knjizi „Portreti s pisama”, knj. IV, str. 88, sledeće:

„...te godine (tj. 1895, prim. M. P.) smo ga na svojih šest nedelja posle pisma (pismo u kome izveštava da ga boli ruka i da ne može da održi koncert od 18. VI 1895. god., prim. M. P.) nahodili u Zagrebu, vraćajući se kući iz Glajhenberga, Rogaške Slatine i Opatije. Proveli smo s njim nekoliko veoma ugodnih časa u onom istom njegovom inokosačkom stanu na uglu Gajeve i Kukovićeve ulice, gde je na sedam godina posle toga, jednog novembarskog jutra, zatečen kao onesvešćen na podu i odande onda prenesen bio u Bolnicu milosrdne braće, u kojoj je nakon patnje od dve nedelje dana, sestrinskom ljubavlju pažen i dveren od svoje snahe, promenio svet u pedesetšestoj godini ovoga veka. Telo mu preneseno je bilo u Veliki Bečkerek i onde sahranjeno u porodičnu grobnicu uza zemne ostatke starijega mu brata.”

Posle, smrti dr Pačua časopis „Bosanska vila”, koji je izlazio u Sarajevu, 1902, u br. 21 na str. 22 pored ostalog donosi o njemu i ovo:

„U Zagrebu je ispustio svoju plemenitu i rodoljubivu dušu poznati srbski muzičar i veliki rodoljub dr. Jovan Paču. Na nekoliko dana pred smrt pao je pred vratima svoga doma, pogoden kapljom kojoj je podlegao posle deset dana. Pok. dr. Paču bio je veliki rodoljub i prijatelj svoga naroda. On je poznat po cijelome Srpstvu i kao dobar i iskusan lekar i kao osobiti prijatelj sirotinje, kao vrlo tačan i savjestan čovjek, a naročito je izašao na glas kao veliki umjetnik na glasoviru i harmonijumu, a još više srpski kompozitor”...

Na kraju ovog rada želeli bismo da se za delo dr Jovana Pačua zainteresuju muzikolozi, više nego što su to činili dosad, jer, iako nisam stručnjak za muziku, na osnovu arhivske građe do koje sam došao, vidi se da on kao muzičar-umetnik i kao kompozitor mnogo više zaslužuje nego što mu je do sada priznato.

O dr Jovanu Paču kao lekaru se isto tako malo i nedovoljno zna. Izgleda da je u njegovom životnom delanju muzika preovladala, i da mu je ona bila glavna, a da se medicinom uzgred bavio. Međutim, ovo ne mora biti tačno. To treba ispitati. Možda se i jednim i drugim zvanjem istovremeno dobro bavio. Nije nemoguće, kao što sam u uvodu ovog rada kazao za druge lekare, da je on u muzici tražio ono što život čini lepšim i dražim, u odnosu na medicinu, gde su ga dočekivali bolovi, jauci, plač i umiranje.

Lekari treba da istraže i otkriju rad dr Jovana Pačua kao lekara, a muzikolozi treba da ispituju njegov obilan rad u području njegovog delovanja kao pijaniste, a još više da ga sa radom na komponovanju klasifikuju i smeste na odgovarajuće mesto među našim kompozitorima, među kojima ga, neproučenog, jedva nalazimo. Broj i popularnost pesama koje je komponovao, ukazuju da o njegovom radu neopravdano nezna ni naša široka javnost.

PRILOG BR. 1

SPISAK KOMPOZICIJA Dr JOVANA PAČU

I. ZA KLAVIR:	Srpski zvuci
II.	Prag je ovo milog srpstva
Čuj Dušane
Srpska molitva
Kolo
Rado ide Srbin u vojnike
Crnogorskom vojniku
Bojak biju Hercegovci (šest varijanti)
III. ZA HOR:	Brankovo kolo (muški hor)
Srpska molitva (mešoviti hor)
Šalaj dalaj danom (muški hor)
Vinska pesma (muški hor)
Razne srpske pesme i napevi (za muški i mešoviti hor)
IV. ZA HARMONIJUM
I KLAVIR:	Gajdaška pesma
Pastirska pesma
Svatovac
V. ZA HARMONIJUM
I DVA KLAVIRA:	Srpska molitva
VI. ZA DVA KLAVIRA:	Kolo za osam ruku
Srpska rapsodija
Đački rastanak
Stražilovo
Onam', onamo
Svetozaru Miletiću
Bečki napevi
Cimbalo di, cimbalo dan
Putovanje sunca
Biser varijacije u narodnoj pesmi
Muzika za pozorišnu igru „Naši sokoli” od Mite Popovića
Srpske narodne pesme-bosanske
Svetoga mi Bogojeva
Poputnica
Tri rapsodije
Pesma za uskresenije
Još ne sija jarko sunce

MUZIČKI TEORETSKI RADOVI

- Kukačevci (o južno-slovenskim popevkama)
- Glavni pojmovi muzike, „Letopis” Matice srpske, 1867.
- Odgovor na kritiku „Danica”, 1867.
- Današnji pregled i razdeljenje muzike, „Danica”, 1868
- O našoj muzici, „Hudehni listy”, 1872
- Razmišljanja o našoj muzici, „Zastava”, 1869, 1872, 1873

LITERATURA:

¹ Može se dobiti od pisca.

Mihailo F. PROTIC

Serbian Scientific Society for History of Health Culture, Beograd

JOVAN PAČU, M. D. AND OUR KNOWLEDGE ABOUT HIS MEDICAL AND MUSICAL WORK

The life of Jovan Paču, M. D. and our knowledge about his medical and musical work are described in the present paper.

(Rad je Uredništvo primilo 20. IX 1985. god.)

Original scientific paper
UDC 614.253+355.72''+''

Danilo LABUDOVIĆ i Dragoljub DIVLJANOVIĆ

Naučno društvo za istoriju zdravstvene kulture Srbije, Beograd

UČEŠĆE DR VUKAŠINA MARKOVIĆA U OSLOBODILAČKIM RATOVI MA NAŠIH NARODA*

Odabrali smo dr Vukašina Markovića, kao jednu veoma interesantnu istorijsku ličnost sa kojom bi hteli bliže upoznati istoričare zdravstvene kulture naših naroda. Iz bogate političke i revolucionarne prošlosti ove ličnosti, odabrali smo za detaljnije naše interesovanje njegovo učešće kao lekara — dobrovoljca u oslobodilačkim ratovima naših naroda 1912. i 1914. god. Ne manje interesovanje privuklo je i njegovo angažovanje na organizaciji zdravstvene i sanitetske službe u novooslobođenim krajevima u Crnoj Gori, zatim lekarska praksa po povratku u domovinu 1921. god. u Podgoricu (Titograd), kao i rad u Moskvi posle Oktobarske revolucije, kada se bavio lekarskom praksom. Bio je poznat i kao armijski lekar na ruskom (zapadnom) frontu, po povratku 1916. god. iz Albanije, kuda je odstupio sa srpskom vojskom. Sve ovo, kao i mnoge druge pojedinosti, privukle su našu pažnju i interesovanje za ovom životno bogatom ličnošću, koja se retko sreća u istoriji naših naroda.

Zato ćemo vas detaljnije upoznati sa životom i radom dr Vukašina Markovića i njegovim učešćem u oslobodilačkim ratovima naših naroda, a što je i cilj ovog referata.

Ovaj poznati revolucionar rodio se u Stijeni Piperskoj (Titograd), 12. VIII 1874., a umro u Kujbiševu (SSSR) 1943. godine. Osnovnu školu pohađao je u Drezgi (Piperi) i Podgorici (Titogradu) a nižu gimnaziju u Jagodini i Harkovu, gde se upisuje u Duhovnu akademiju (u rangu više gimnazije) a po završetku iste na Medicinski fakultet 1905. godine. Po završetku studija 1909. godine, pokušao je da se vrati u Crnu Goru, ali mu to nije dozvoljeno, pa se posle povratka iz Srbije i učešća u I balkanskom ratu upisuje na Veterinarski fakultet i diplomira 1914. godine.

U jednim podacima stoji da je 1892. godine otišao za Moskvu a potom za Petrograd (Lenjingrad), da je 1900. godine učestvovao u radu socijaldemokratskih radničkih kružooka (2) i da se posle 1903. godine opredeljuje za boljševike (2).

* Saopšteno na 28. naučnom sastanku Saveza naučnih društava za istoriju zdravstvene kulture Jugoslavije u Herceg Novom 5-7 X 1978. god.